

JOSEP DEUSEFAS I VILANOVA [ARXIU COMARCAL DEL BERGUEGAL]

«La mareta dels porcs», d'Aurora Bertrana

Cròniques de guerra d'un poble de l'Alta Savoia massacrada pels alemanys durant la II Guerra Mundial

Quan Bertrana va tornar de l'exili no es va poder estar d'escriure sobre els fets d'Etobon. A les seves novel·les l'autora narra les vivències de les dones durant la guerra i reflexiona sobre la desestabilització de la vida quotidiana i la ruptura dels límits que separen els assumptes socials, polítics i militars de les qüestions de gènere.

SÍLVIA ROIG > TEXT

>> *Retrat d'Aurora Bertrana (17-9-1967).*

Aurora Bertrana (1892-1974) s'inspira en els fets que van tenir lloc a Etobon, a l'Haute Saône, França, durant la Segona Guerra Mundial per escriure *La madrecita de los cerdos* (mn.), *La aldea sin hombres* (mn.), *El pomell de violes* (1956) i *Tres presoners* (1957). L'autora va conèixer els esdeveniments d'Etobon mentre treballava com a voluntària per reconstruir el poble després del conflicte bèl·lic. Els noms dels personatges i del lloc són ficticis, i canvien en les quatre obres, però es poden identificar les semblances i la continuïtat d'uns esdeveniments que s'inicien en unes obres i segueixen en altres. És interessant el fet que en la seva globalitat les quatre obres es poden llegir com un *macro-text* sobre la guerra i la postguerra. Per una banda, aquesta atomització dels fets permet a Bertrana subratllar la complexitat de la guerra i, per altra banda, li permet assenyalar la impossibilitat d'incloure la totalitat del conflicte en un sol relat. En aquest sentit, la forma de narrar els fets d'Etobon

en les quatre obres revela que l'estructura lineal de l'escriptura fa impossible descriure l'horror de la guerra i la simultaneïtat dels esdeveniments que succeeixen al mateix temps en una Guerra Total i de gran envergadura com la Segona Guerra Mundial.

En el fragment traduït al català de *La madrecita de los cerdos*, Bertrana il·lustra l'estat de defalliment en què es troben les dones supervivents després d'haver viscut l'horror de la guerra i l'afusellament dels seus fills i marits abans de finalitzar el conflicte. En particular, a *La mareta dels porcs* Bertrana posa de relleu la història de Sofia Kart, una dona gran que ha embogit després d'haver presenciat l'assassinat dels seus fills i del seu marit. D'ençà dels fets, la protagonista no parla amb ningú, detesta els militars i totes les persones en general. Quan algú s'apropa a casa seva el fa fora a crits, i només es refia dels seus porcs, que cuida i admira amb devoció. Sofia ha perdut el respecte als éssers humans. L'horror viscut durant la guerra ha fet que el seu amor de mare es giri en contra de la humanitat i es concen-

L'autora va conèixer els esdeveniments d'Etobon mentre treballava com a voluntària per reconstruir el poble

>> *Aurora Bertrana, en la vellesa, a Vilada.*

tri en els seus animals. Mitjançant el trauma i la reacció de Sofia, Bertrana posa en dubte el caràcter «humà» de les persones que durant el conflicte actuen com a tirans destruint vides i arravatant la llibertat i les il·lusions de diferents generacions. L'autora denuncia la violència de la guerra perquè és un crim i una calamitat injustificable.

A *La mareta dels porcs*, Bertrana també subratlla la força que arriben a tenir el patriotisme i el nacionalisme després de la guerra i la necessitat de crear herois, o en aquest cas heroïnes, en finalitzar el conflicte. En els capítols següents al fragment que tradueixo, Sofia mor ofegada en un riu. Quan les autoritats troben el cos sense vida de Sofia, creuen que la protagonista ha mort assassinada pels enemics perquè porta posada la jaqueta d'un militar alemany. La gent

del poble descobreix que Sofia va morir per una qüestió d'atzar i no per la violència dels invasors, però el govern i els mitjans de comunicació en comptes de desmentir la notícia continuen alimentant la llegenda que a Sofia l'han mort els enemics, i l'enterren al cementiri dels homes que van ser afusellats durant la guerra, tot i que la gent del poble s'hi oposa. D'aquesta manera, les autoritats converteixen Sofia en una màrtir i una heroïna de guerra que va morir sacrificant la seva vida per la nació, com els homes que van ser assassinats en l'afusellament portat a terme per les tropes alemanyes. Bertrana qüestiona els mites que alguns líders com Charles de Gaulle (1890-1970) van crear sobre la resistència francesa en finalitzar la Segona Guerra Mundial, i analitza els dilemes morals després del conflicte.

Bertrana qüestiona els mites que alguns líders com Charles de Gaulle van crear sobre la resistència francesa en finalitzar la Segona Guerra Mundial

«La mareta dels porcs», d'Aurora Bertrana

S'havia girat en direcció a la Simone i la mirada del tinent va seguir la seva. En totes les fisonomies es llegia la mateixa desesperada amargura: ulls enfonsats, galtes descarnades, boques crispades reticents al somriure. Fins i tot els nens mostraven una expressió afligida i trista.

La Motta havia passat per altres pobles i havia anunciat als habitants la gran notícia de l'alliberació. Havia vist els ulls dels vilatans il·luminar-se, i les boques obrir-se per exhalar crits d'alegria. A Hugel ningú semblava alegrar-se'n. La notícia arribava tard, sens dubte. O potser no havien entès encara el que significava la seva presència i la dels seus soldats.

—Es firmarà l'armistici. Es pot dir que s'ha acabat la guerra.

Observava ansiosament l'efecte de les seves paraules. La seva mirada es va creuar amb la de Ruth.

—Per a ells no hi haurà armistici.

—Bé, bé, dona— la va renyar Anselm. —Pitjor seria que a més d'haver-nos-els afusellat ens haguessin guanyat la guerra.

—Tens raó— Va acceptar Sándor eixugant-se els ulls lleganyosos.

—El sacrifici dels nostres fills no ha estat en va.

Parlava sense convicció, com el que recita per compromís el paràgraf d'una lectura ben apresada.

El tinent se sentia cada vegada més incòmode.

—Ara se us ha acabat el sofrir— va dir, per dir alguna cosa.

—Sí, ara podrem parlar la nostra llengua, onejar la nostra bandera, resar al nostre Déu.

A les paraules de Sándor va replicar Ruth.

—Sofia Kart ja no resa a cap Déu.

—Qui és Sofia Kart?— va preguntar el tinent.

—Una dona a qui li van afusellar tres fills— explicà Simone.

—Des de llavors no s'ha rentat ni pentinat.

—Ni mudat la roba.

—No ha sortit de la seva habitació.

—I si algú s'apropa a la seva porta el fa fora, al carrer.

—Només parla amb els seus porcs.

—Com si fossin els seus fills.

—A vegades els tracta d'excel·lències.

—I a d'altres els dóna nom de sant.

—Al poble se la coneix com la mareta dels porcs— va resumir Saunier.

Aurora Bertrana

A *La mareta dels porcs* l'autora posa de relleu que les dones també van estar greument afectades per la guerra tot i que no lluitessin a primera línia de foc, i s'allunya de les versions simplistes que només tracten el conflicte des de la perspectiva dels soldats i es concentren en les accions militars. En aquest sentit, la narrativa bèl·lica de Bertrana representa un punt d'inflexió en la literatura de guerra que es va publicar després de la II Guerra Mundial i una versió alternativa a la història oficial. Aquestes i altres qüestions les analitzo en profunditat en el meu llibre *Aurora Bertrana. Innovació literaria y subversión de género* (2016).

Sílvia Roig és professora a la universitat BMCC Modern Languages Department, The City University of New York.

COL·LECCIÓ DEL MUSEU D'ART DE GIRONA.

>> *Retrat d'Aurora Bertrana fet pel seu pare.*

Bertrana posa de relleu la història de Sofia Kart, una dona gran que ha embogit després d'haver presenciada l'assassinat dels seus fills i del seu marit